

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT 629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04 UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
ZESPÓŁ REALIZACJI 00 - 503 W A R S Z A W A
BADAŃ 621 - 07 - 57, 628 - 90 - 17 TELEFAX 629 - 40 - 89
INTERNET: <http://www.cbos.pl> E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/107/107/97

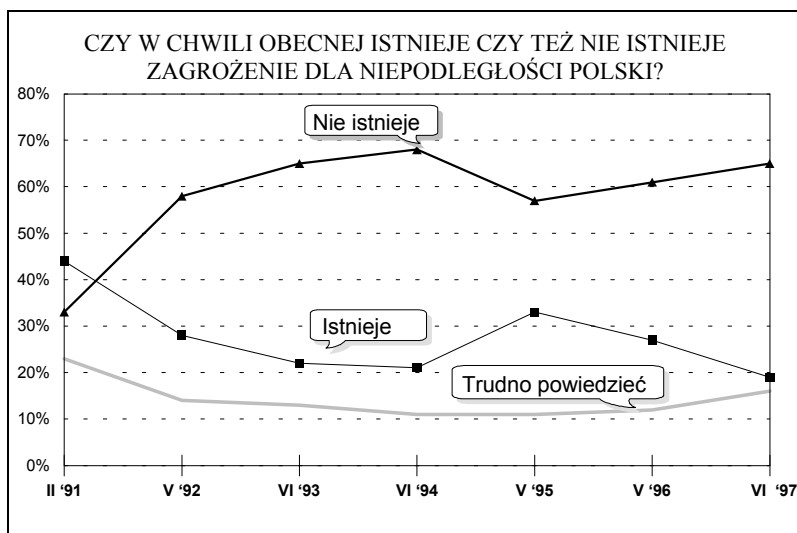
BEZPIECZEŃSTWO POLSKI I STOSUNKI Z SĄSIADAMI

KOMUNIKAT Z BADAŃ

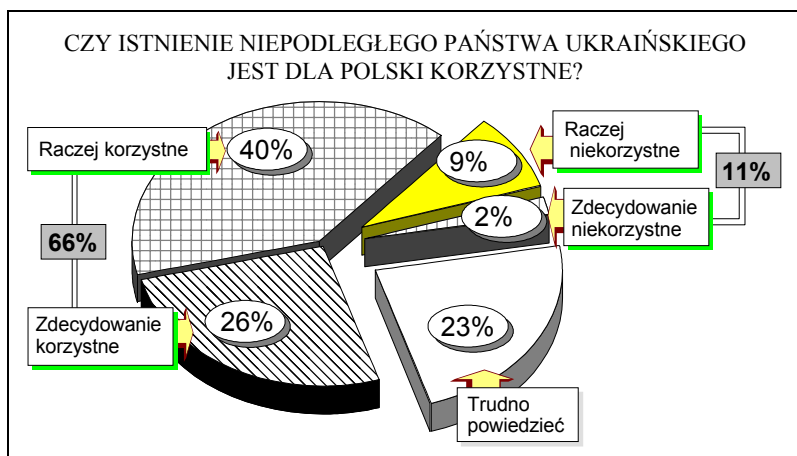
WARSZAWA, SIERPIEŃ '97

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

- Od kilku lat zwiększa się wśród badanych przekonanie, że niepodległość Polski nie jest zagrożona.

- Jednocześnie wzrasta także zaufanie do Zachodu. Ponad połowa ankietowanych jest zdania, że w razie zagrożenia niepodległości możemy liczyć na pomoc ze strony państw zachodnich.
- Polacy w większości uważają za możliwe pojednanie z największymi bezpośrednimi sąsiadami - Niemcami i Ukrainą, jednak bardziej sceptycznie oceniają możliwość porozumienia z Ukraińcami.
- Istnienie niepodległego państwa ukraińskiego jest przez zdecydowaną większość badanych oceniane jako korzystne dla Polski.

W połowie bieżącego roku, po kilku latach zabiegów i przewyciężeniu oporu Rosji, Polska została oficjalnie zaproszona do rozmów w sprawie przystąpienia do paktu północnoatlantyckiego. Jaki wpływ wywarła ta decyzja - niezmiernie ważna z punktu widzenia międzynarodowego położenia Polski - na społeczne poczucie bezpieczeństwa kraju? Jak w tym kontekście postrzegane są stosunki z trzema największymi naszymi sąsiadami - Rosją, Niemcami i Ukrainą? Sprawy te były między innymi przedmiotem kolejnego corocznego sondażu CBOS poświęconego miejscu Polski w świecie¹.

Badanie przeprowadzone było już po porozumieniu NATO z Rosją w kwestii rozszerzenia sojuszu na wschód. Co prawda, nieznaną jeszcze była ostateczna decyzja madryckiego szczytu NATO w sprawie Polski, jednak można już było wtedy ją przewidzieć. Nic więc dziwnego, że wyniki badania wskazują jednoznacznie na dominację w społeczeństwie polskim przeświadczenia o poprawie sytuacji Polski na arenie międzynarodowej². Trzeba dodać, że szczyt w Madrycie i wizyta prezydenta Clintona w Warszawie spowodowały dalsze umocnienie tego przeświadczenia³.

---

¹ Sondaż „Świat wokół nas” (10) zrealizowano w dniach 5-12 czerwca ‘97 na reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski (N=1164).

² Por. komunikat CBOS „Sytuacja Polski na arenie międzynarodowej”, lipiec ‘97.

³ Por. komunikat CBOS „Nastroje społeczne po wielkiej wodzie”, sierpień ‘97.

ZAGROŻENIA DLA NIEPODLEGŁOŚCI

Czy w tej sytuacji badani dostrzegali zagrożenia dla niedawno odzyskanej niepodległości Polski?

Tabela 1 w procentach

Czy w chwili obecnej istnieje czy też nie istnieje zagrożenie dla niepodległości Polski?	Wskazania według terminów badań						
	II '91	V '92	VI '93	VI '94	V '95	V '96	VI '97
Istnieje	44	28	22	21	33	27	19
Nie istnieje	33	58	65	68	57	61	65
Trudno powiedzieć	23	14	13	11	11	12	16

Zmiany w układzie sił na arenie międzynarodowej na początku lat dziewięćdziesiątych - przede wszystkim zjednoczenie Niemiec i rozwiązanie Układu Warszawskiego - spowodowały w naszym społeczeństwie duże poczucie niepewności i zagrożenia. U progu lat dziewięćdziesiątych niemal połowa badanych obawiała się, iż nasz kraj może utracić niepodległość. Jednak po rozpadzie ZSRR i traktatowym uregulowaniu stosunków ze zjednoczonymi Niemcami nastąpił szybki i wyraźny spadek poczucia zagrożenia. W latach '93 i '94 odsetek osób niepokojących się o naszą niepodległość spadł do około jednej piątej badanych. Uporczywy sprzeciw Rosji wobec przystąpienia Polski do NATO sprawił zapewne, że w roku '95 co trzeci respondent uważał zagrożenie niepodległości za realnie istniejące niebezpieczeństwo. Towarzyszył temu gwałtowny wzrost przekonania o imperialnych zamiarach Rosji⁴. Jednak w roku następnym poczucie zagrożenia wyraźnie zmalało, a jeszcze mniejsze było w przededniu madryckiego szczytu NATO. Jednocześnie zaznaczył się wyraźny spadek przeświadczenia, że Rosja dąży do odbudowy swego imperium.

Opinie o braku zagrożenia dla niepodległości kraju są tym częstsze, im wyższy poziom wykształcenia badanych⁵. (Nie oznacza to jednak, że respondenci mniej wykształceni częściej dostrzegają takie zagrożenie - wśród nich bowiem więcej osób nie ma zdania w tej sprawie.)

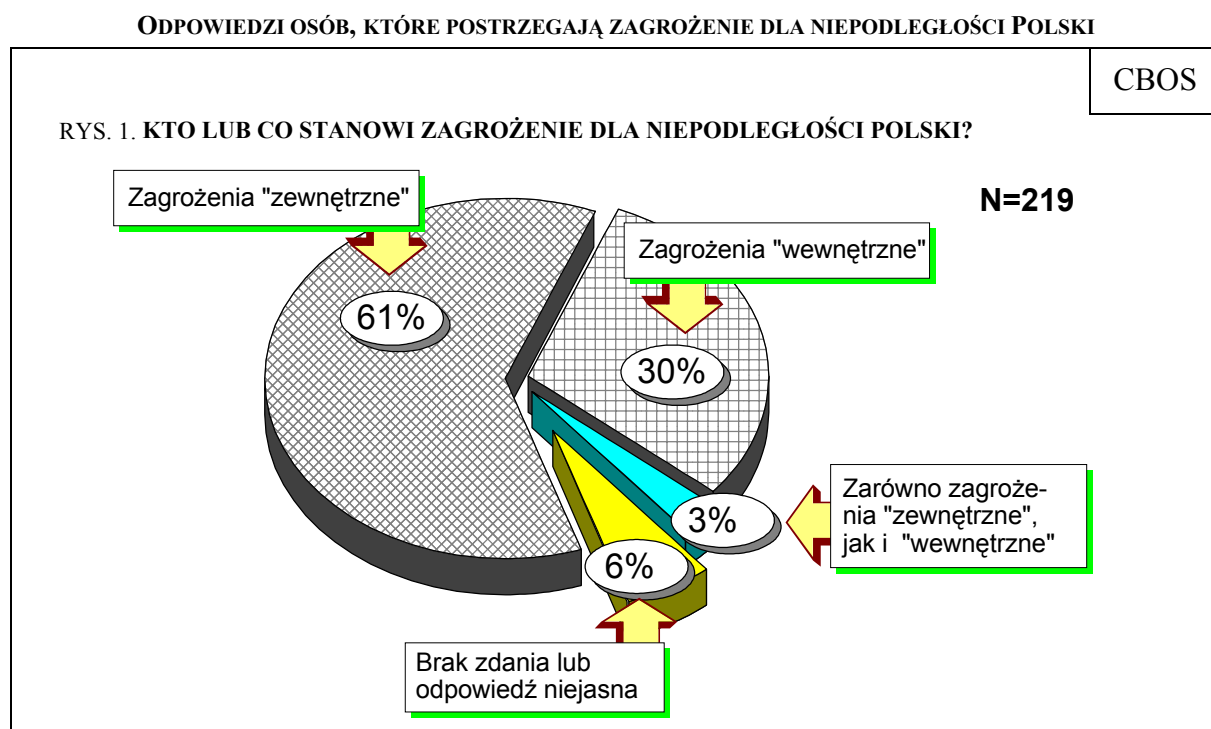
⁴ Por. tab. 2 w dalszej części opracowania.

⁵ Zob. tabele aneksowe.

O braku zagrożenia częściej niż inni mówią też badani należący do kadry kierowniczej i inteligencji, a także mieszkańcy wielkich miast, osoby o najwyższych dochodach i zadowolone ze swojej sytuacji materialnej.

Inne cechy położenia społecznego badanych nie wpływają na poczucie zagrożenia bezpieczeństwa kraju. Występuje natomiast pewna zależność tych opinii od poglądów politycznych: wśród badanych identyfikujących się z lewicą tylko co siódmy dostrzega w chwili obecnej zagrożenie dla niepodległości Polski, a wśród określających swoje poglądy jako prawicowe - co czwarty.

Ankietowani, którzy dostrzegają w chwili obecnej zagrożenie dla niepodległości Polski, odpowiadali na pytanie: „Kto lub co stanowi to zagrożenie?”⁶. Okazało się, że nie wszyscy mają na myśli niebezpieczeństwo grożące z „zewnątrz”, ze strony innych państw.

Niemal co trzeci spośród badanych, dostrzegających w chwili obecnej zagrożenie dla niepodległości Polski (co odpowiada 6% ogółu badanych), upatruje tego niebezpieczeństwa - ogólnie rzecz biorąc - w wadliwym działaniu polskiego systemu politycznego, niedojrzałości

⁶ Było to pytanie otwarte, to znaczy badani sami werbalizowali swoje poglądy w tej sprawie.

elit politycznych lub też w naszych „wadach narodowych”, patologiach społecznych itp.⁷ Oto lista wymienianych przez respondentów „wewnętrznych” zagrożeń dla niepodległości kraju:

(N=219)

- „złe rządzenie” bez konotacji ideologicznej (zła polityka rządu, niewłaściwi ludzie na stanowiskach, bałagan, nieład, brak stabilizacji w państwie) 9%
- obecny układ polityczny (obecny rząd, prezydent, ci, co rządzą, komuna, ludzie poprzedniego systemu, nowa konstytucja) 9%
- patologie społeczne (gangi, mafie, przestępczość, demoralizacja młodzieży) 5%
- sytuacja gospodarcza lub konflikty społeczne, bieda, bezrobocie 5%
- „elity polityczne” jako całość (spory, kłótnie, partyjniactwo, prywata) 4%
- ogólnie: społeczeństwo i jego wady, „Polacy sami stanowią zagrożenie” 3%
- inne zagrożenia „wewnętrzne” 4%

Jakie natomiast, zdaniem badanych, istnieją obecnie zagrożenia „zewnętrzne” dla niepodległości kraju?

(N=219)

- Rosja 40%
- Sformułowania ogólne: „sąsiedzi ze wschodu”, „państwa b. ZSRR” itp. 11%
- Niemcy 6%
- Ukraina 4%
- „sąsiedzi”, „kraje ościenne” - bez bliższych określeń 3%
- określenia ogólne, jak: „położenie geopolityczne Polski”, „niepokój na świecie”, „zagrożenie istnieje zewsząd” itp. 3%
- przystąpienie Polski do NATO 2%

---

⁷ Warto tu dodać, że przed rokiem wprawdzie tylko co dziesiąty badany przekonany o istnieniu zagrożenia dla niepodległości wskazywał na zagrożenia „wewnętrzne”, ale odpowiadało to 5% ogółu badanych, czyli mniej więcej tej samej wielkości, co obecnie. Por. komunikat CBOS „Międzynarodowe bezpieczeństwo Polski. Ocena polskiej polityki zagranicznej”, październik '96.

- zagrożenie przez „Zachód” lub „kraje zachodnie” ogólnie, przez Unię Europejską, **przez infiltrację gospodarczą**, wykupywanie ziemi, zakładów, „majątku” przez obcych, przez banki światowe, uzależnienie ekonomiczne od obcych, od „Zachodu” 7%

Ankietowani traktujący jako realne zagrożenie niepodległości Polski z „zewnątrz” upatrują go przede wszystkim ze strony Rosji. Większość ogółu badanych postrzega bowiem Rosję jako państwo, które nie wyrzekło się swych imperialnych ambicji, toteż jeśli nie obecnie, to w przyszłości może zagrozić suwerenności Polski.

Tabela 2

w procentach

Czy w najbliższej przyszłości Rosja będzie dążyć do odzyskania wpływów w byłych krajach socjalistycznych czy też nie?	Wskazania według terminów badań				
	VI '93	VI '94	V '95	V '96	VI '97
Tak	39	53	72	69	63
Nie	39	26	14	13	19
Trudno powiedzieć	22	21	14	18	18

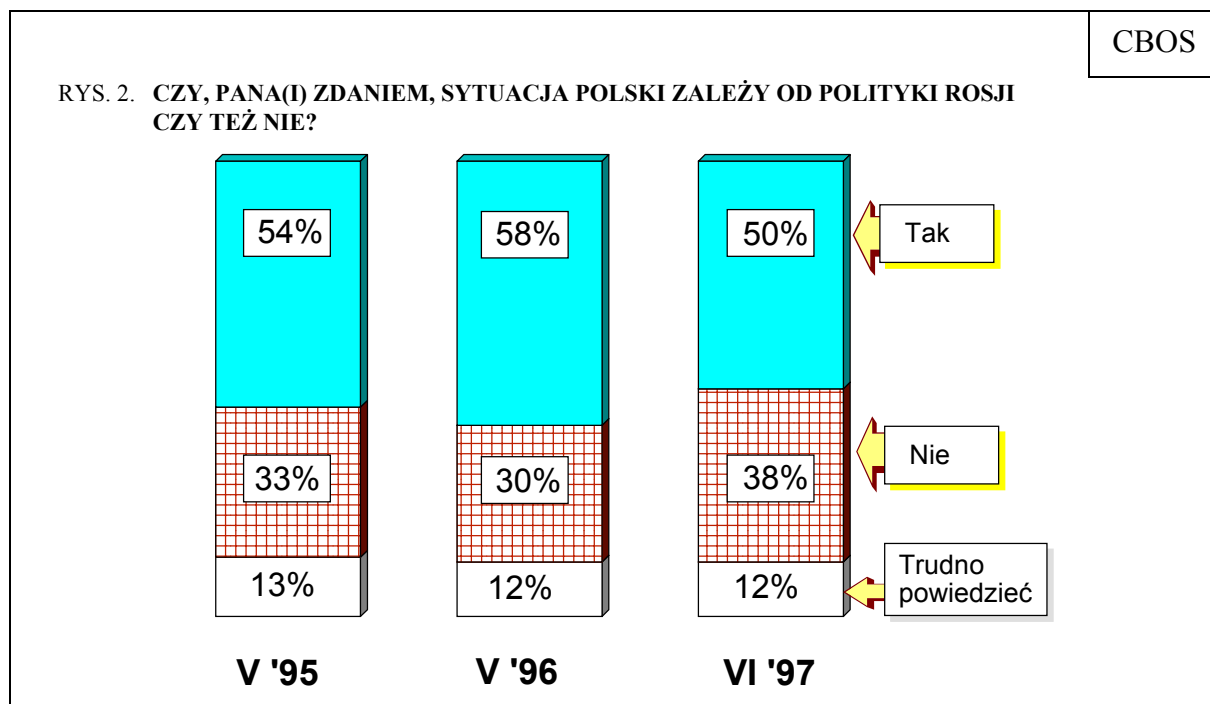
Przekonanie o aspiracjach Rosji do odbudowy swej strefy wpływów jest tym większe, im wyższy poziom wykształcenia badanych, nie zależy natomiast w żadnym stopniu od deklarowanych poglądów politycznych.

Jak już mówiliśmy wcześniej, nasilanie się przekonania o imperialnych zamiarach Rosji wyraźnie koresponduje w czasie ze wzrostem poczucia zagrożenia dla niepodległości Polski. Trzeba też dodać, że sprzeciw Rosji wobec polskich aspiracji do NATO był dość jednoznacznie odbierany przez badanych jako przejaw dążności tego mocarstwa do odbudowy swej strefy wpływów⁸.

Jednocześnie w latach '95 i '96, kiedy ważyły się losy rozszerzenia paktu północnoatlantyckiego na wschód, w społeczeństwie polskim nasilało się przekonanie, iż sytuacja Polski także i teraz zależy od polityki Rosji. Obecnie przeświadczenie to nieco osłabło, niemniej w dalszy ciągu podziela je połowa badanych.

---

⁸ Por. komunikat CBOS „Polacy wobec NATO”, lipiec '97.

Warto zauważyć, że przekonanie o zależności sytuacji Polski od polityki Rosji jest tym częstsze, im większe zainteresowanie polityką i wyższy stopień wykształcenia badanych. Ankietowani o mniejszych kompetencjach częściej niż pozostali wstrzymują się z zajęciem stanowiska w tej sprawie. Natomiast podobnie jak w omawianej już kwestii dążenia Rosji do odbudowy swojej strefy wpływów w naszym regionie Europy - opinie o wpływie polityki rosyjskiej na sytuację Polski nie zależą od poglądów politycznych badanych.

ZAUFANIE DO ZACHODU

Jak w tym kontekście kształtuje się zaufanie do państw Zachodu, naszych potencjalnych sojuszników w NATO?

Tabela 3

w procentach

Czy w obecnej sytuacji Polska w razie bezpośredniego zagrożenia niepodległości może liczyć na pomoc Zachodu czy też nie?	Wskazania według terminów badań				
	I '94	VI '94	V '95	V '96	VI '97
Może	32	40	38	47	58
Nie może	52	45	50	36	27
Trudno powiedzieć	16	15	12	17	15

Korzystne dla Polski rozstrzygnięcie sprawy rozszerzenia NATO na wschód wpłynęło nie tylko na osłabienie przekonania o zależności sytuacji Polski od polityki Rosji, ale także na wzrost zaufania do Zachodu. Stało się tak, mimo iż w społeczeństwie polskim przeważa opinia, iż podpisanie tzw. Karty Rosja - NATO świadczy o uznaniu przez Zachód prawa Rosji do wpływania na politykę Polski i innych państw Europy Środkowo-Wschodniej⁹. Jednak nawet wśród osób interpretujących niekorzystnie dla Polski porozumienie Rosja - NATO przeważa przekonanie, że w razie bezpośredniego zagrożenia niepodległości nasz kraj może liczyć na pomoc Zachodu.

Tabela 4

w procentach

Porozumienie Rosja - NATO świadczy raczej o tym, że:	Czy w razie bezpośredniego zagrożenia niepodległości Polska może liczyć na pomoc Zachodu czy też nie?		
	Może	Nie może	Trudno powiedzieć
Rosja zrezygnowała z wpływania na politykę Polski i innych krajów Europy Środkowo-Wschodniej	72	18	10
Zachód uznaje prawo Rosji do wpływania na politykę Polski i innych krajów Europy Środkowo-Wschodniej	57	35	8
Trudno powiedzieć	47	26	27

V Cramera=0,203.

Największe zaufanie do Zachodu wyraża młodzież, szczególnie uczniowie i studenci. Wiara w pomoc państw zachodnich w pewnym stopniu zależy także od poglądów politycznych - częściej wyrażają ją badani identyfikujący się z prawicą niż lewicą, choć i wśród tych ostatnich optymiści przeważają nad pesymistami.

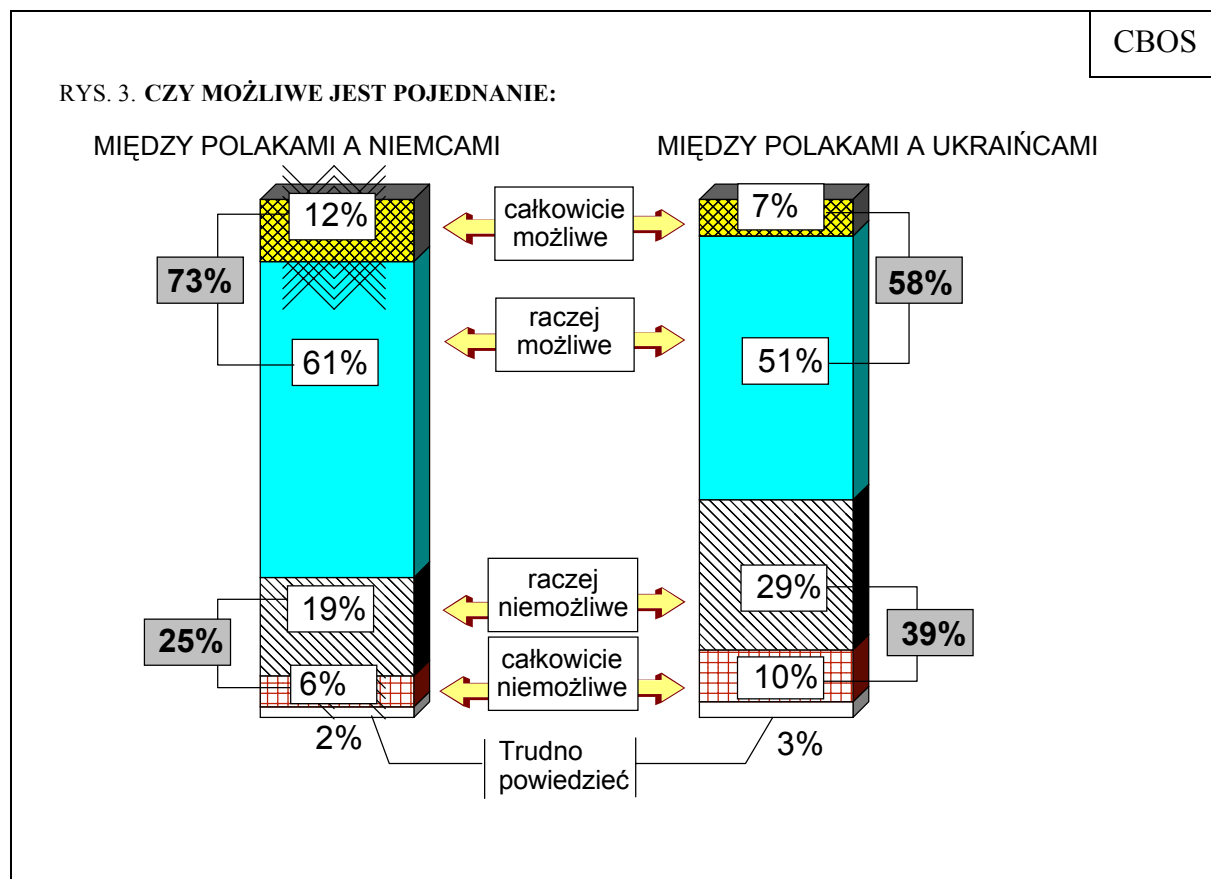
STOSUNEK DO NIEMIEC I UKRAINY

Przytaczaliśmy już wyniki świadczące o tym, że badani dostrzegają właściwie tylko jedno poważne zagrożenie dla niepodległości Polski - ze strony Rosji. Spośród innych sąsiadów, mogących stanowić źródła zagrożenia, pojawiły się jeszcze Niemcy i Ukraina, wymieniane jednak niezmiernie rzadko. Niemniej stosunki polsko-niemieckie i polsko-

⁹ Por. komunikat CBOS „Polacy wobec NATO”, lipiec ‘97.

-ukraińskie obciążone są silnymi resentymentami z przeszłości, a ponadto komplikowane pojawiającymi się od czasu do czasu konfliktami lokalnymi w rejonach zamieszkałych przez mniejszość niemiecką i ukraińską w Polsce oraz polską na Ukrainie.

W badaniu naszym poruszyliśmy sprawę stosunku do pojednania polsko-niemieckiego i polsko-ukraińskiego.

Większość badanych uważa za możliwe zakończenie waśni i sporów z obydwooma naszymi największymi bezpośrednimi sąsiadami. Jednak znacznie więcej optymizmu wykazują ankietowani w stosunku do pojednawczych kroków z Niemcami niż z Ukraińcami. O możliwość pojednania polsko-ukraińskiego pytaliśmy po raz pierwszy, nie znamy więc dynamiki tego zjawiska, natomiast stosunek do pojednania polsko-niemieckiego badamy corocznie od ośmiu lat.

Tabela 5

w procentach

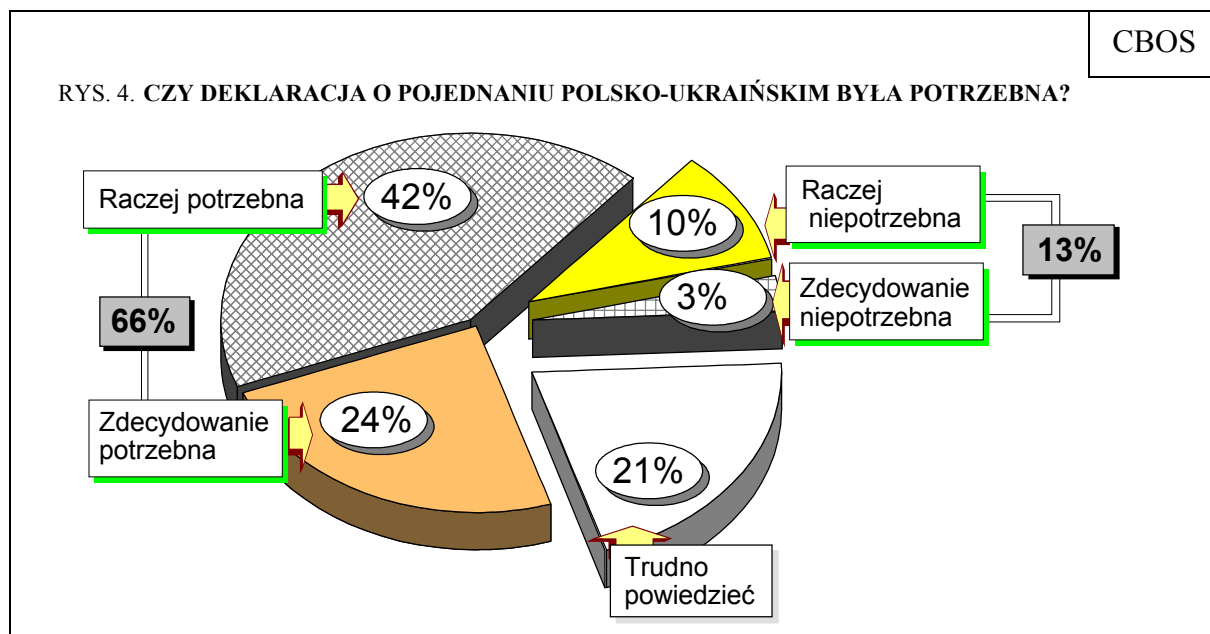
Czy pojednanie między Polakami a Niemcami jest:	Wskazania według terminów badań							
	II '90	II '91	V '92	VI '93	VI '94	V '95	V '96	VI '97
- możliwe	47	63	51	50	58	60	65	73
- niemożliwe	50	34	46	48	41	39	33	25
Trudno powiedzieć	2	3	2	2	1	1	1	2

Po pierwszym przyływie optymizmu w następstwie uznania przez zjednoczone Niemcy naszych granic i traktatowym uregulowaniu wzajemnych stosunków nastąpiło pewne zwątpienie w możliwość wzajemnego pojednania. W latach '92 i '93 opinie Polaków w tej sprawie były podzielone, z lekką przewagą optymistów. Jednak w następnych latach odsetek przekonanych o możliwości pogodzenia się naszych narodów systematycznie rośnie i przyrost ten jest z roku na rok większy.

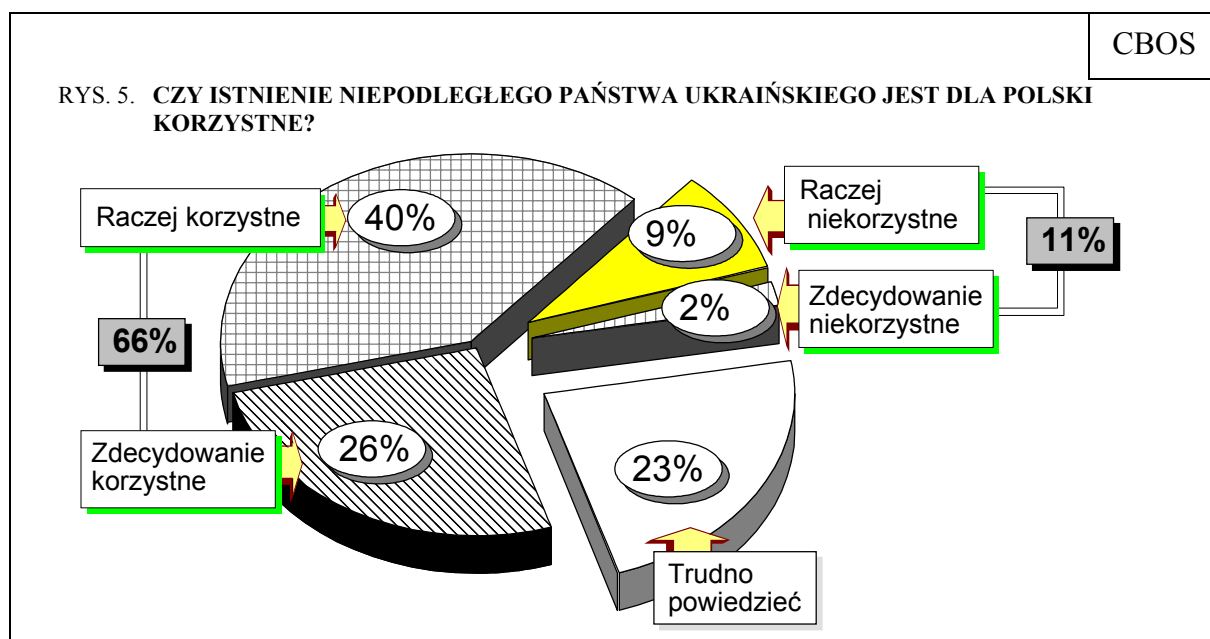
Największą wstrzeźliwość wobec pojednania polsko-niemieckiego przejawia najstarsza generacja - badani powyżej 65 roku życia, z wykształceniem nie wyższym niż podstawowe, rolnicy i robotnicy niewykwalifikowani, mieszkańcy regionu środkowo-zachodniego i wschodniego. Natomiast na postawy te nie mają wpływu poglądy polityczne ankietowanych.

W zasadzie podobnie różnicuje się stosunek do pojednania polsko-ukraińskiego. Najbardziej sceptyczni są badani powyżej 65 roku życia, mniej wykształceni, rolnicy i robotnicy niewykwalifikowani. Inaczej jest natomiast w podziale regionalnym - stosunkowo najczęściej pesymistycznie zapatrują się na tę kwestię mieszkańcy regionu południowo-wschodniego.

Mimo że prawie dwie piąte badanych uważa za niemożliwe pojednanie między Polakami a Ukraińcami, to jednak zdecydowana większość aprobuje kroki wiodące do takiego ułożenia naszych kontaktów. Przykładem tego może być stosunek do deklaracji, podpisanej w Kijowie przez prezydentów Kwaśniewskiego i Kucznię.

Równie częste jest przekonanie, że istnienie niepodległego państwa ukraińskiego jest korzystne dla Polski.

Niewiara w możliwość pojednania polsko-ukraińskiego tylko w pewnym stopniu osłabia postrzeganie korzyści, wynikających z istnienia niepodległej Ukrainy dla geopolitycznego położenia Polski.

Tabela 6

w procentach

Czy pojednanie między Polakami a Ukraińcami jest:	Czy istnienie niepodległego państwa ukraińskiego jest dla Polski:		
	korzystne	niekorzystne	Trudno powiedzieć
- możliwe	78	4	18
- niemożliwe	51	22	27
Trudno powiedzieć	34	8	58

V Cramera=0,254.

Wśród ankietowanych, którzy uważają za możliwe pojednanie polsko-ukraińskie, tylko nieliczni twierdzą, że istnienie niepodległej Ukrainy jest niekorzystne dla Polski. Natomiast wśród badanych sceptycznie zapatrujących się na sprawę pojednania ponad jedna piąta ocenia istnienie tego państwa jako niekorzystne dla nas, a połowa - jako korzystne. Motywacja takiej postawy wydaje się dość oczywista - jak już wspominaliśmy, główne zagrożenie zewnętrzne dla Polski stanowi, zdaniem badanych, Rosja, jeżeli zaś Ukraina nie będzie niepodległa, to stanie się częścią Rosji.

Znajduje to potwierdzenie w przeprowadzonej za pomocą analizy regresji zbiorczej analizie odpowiedzi na pytania dotyczące: zagrożenia niepodległości Polski, zaufania do Zachodu, stosunku do pojednania polsko-niemieckiego i polsko-ukraińskiego, opinii o tym, czy istnienie państwa ukraińskiego jest dla Polski korzystne czy też nie, oraz na dwa omówione wcześniej pytania o stosunek do polityki rosyjskiej¹⁰.

Okazało się, że stosunek do pojednania polsko-niemieckiego i polsko-ukraińskiego nie wchodzi do modelu regresji, co znaczy, że poglądy w tej sprawie nie mają związku z opiniami o istnieniu bądź nieistnieniu zagrożenia niepodległości Polski. Natomiast poglądy w pozostałych sprawach - zaufanie do Zachodu, ocena intencji polityki rosyjskiej i stosunek do niepodległości Ukrainy - wiążą się w sposób statystycznie istotny z poczuciem zagrożenia niepodległości, choć procent wyjaśnianej zmienności jest niewielki (6%).

¹⁰ Przeprowadzono analizę regresji metodą *stepwise*.

Postanowienia dotyczące rozszerzenia NATO na wschód i zaproszenie naszego kraju do rozmów o członkostwie w tej organizacji spowodowały wyraźne zmniejszenie obaw o zagrożenie dla niepodległości Polski. Obecnie obawy takie żywi mniej niż jedna piąta ankietowanych, a i wśród nich pokaźna część ma na myśli zagrożenia wewnętrzne.

Jedynym państwem, które zdaniem znaczącej części badanych może nam zagrażać, jest Rosja. Jednak i w stosunku do niej osłabło ostatnio przekonanie o dążeniu do podporządkowania sobie państw naszego regionu. Jednocześnie wzrasta przekonanie, że w razie zagrożenia naszej suwerenności możemy liczyć na pomoc Zachodu.

W społeczeństwie dominuje także pogląd o możliwości pojednania z dwoma naszymi największymi bezpośrednimi sąsiadami - Niemcami i Ukrainą. Trzeba jednak zauważyć, że wśród badanych panuje większa wstrzeźliwość w kwestii pojednania z Ukrainą niż z Niemcami. Niemniej kroki zmierzające do poprawy stosunków polsko-ukraińskich, takie jak podpisana w maju br. w Kijowie deklaracja o porozumieniu i pojednaniu, są zdecydowanie aprobowane. Równocześnie istnienie niepodległej Ukrainy jest przez zdecydowaną większość badanych postrzegane jako korzystne dla Polski.

A N E K S

PODZIAŁ NA REGIONY W BADANIACH CBOS

1. Region północny:

09 woj. elbląskie
10 woj. gdańskie
17 woj. koszalińskie
26 woj. olsztyńskie
39 woj. słupskie
41 woj. szczecińskie

2. Region zachodni:

11 woj. gorzowskie
12 woj. jeleniogórskie
20 woj. legnickie
45 woj. wałbrzyskie
47 woj. wrocławskie
49 woj. zielonogórskie

3. Region środkowozachodni:

05 woj. bydgoskie
13 woj. kaliskie
16 woj. konińskie
21 woj. leszczyńskie
29 woj. pilskie
32 woj. poznańskie
44 woj. toruńskie
46 woj. wrocławskie

4. Region środkowy:

01 woj. warszawskie
07 woj. ciechanowskie
24 woj. łódzkie
30 woj. piotrkowskie
31 woj. płockie
34 woj. radomskie
37 woj. sieradzkie
38 woj. skierniewickie

5. Region wschodni:

02 woj. białkopodlaskie
03 woj. białostockie
06 woj. chełmskie
22 woj. lubelskie
23 woj. łomżyńskie
28 woj. ostrołęckie
36 woj. siedleckie
40 woj. suwalskie
48 woj. zamojskie

6. Region południowo-wschodni:

15 woj. kieleckie
18 woj. krakowskie
19 woj. krośnieńskie
25 woj. nowosądeckie
33 woj. przemyskie
35 woj. rzeszowskie
42 woj. tarnobrzeskie
43 woj. tarnowskie

7. Region południowo-zachodni:

04 woj. bielskie
08 woj. częstochowskie
14 woj. katowickie
27 woj. opolskie

Tabela 1. Czy w chwili obecnej istnieje czy też nie istnieje zagrożenie dla niepodległości Polski?

(%)

	Istnieje	Nie istnieje	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	19	65	16	1164
Płeć				
Meżczyźni	19	73	8	551
Kobiety	18	58	24	613
Wiek				
do 24 lat	25	65	10	158
25-34	15	72	12	209
35-44	20	63	16	246
45-54	18	68	15	209
55-64	19	67	14	148
65 lat i więcej	16	55	29	194
Miejsce zamieszkania				
Wieś	19	59	22	434
Miasto do 20 tys.	13	67	20	129
od 21 do 100 tys.	23	67	10	246
101-500 tys.	21	67	12	210
501 tys. i więcej mieszk.	12	76	11	144
Region				
Północny	28	59	13	140
Zachodni	15	70	15	124
Środkowozachodni	18	68	15	174
Środkowy	16	72	12	196
Wschodni	19	55	25	149
Południowo-wschodni	17	64	19	178
Południowo-zachodni	19	66	15	204
Wykształcenie				
Podstawowe	20	53	27	358
Zasadnicze zawodowe	17	66	17	330
Średnie	19	72	9	381
Wyższe	17	81	2	94
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	14	82	4	79
Prac. umysł. niż. szczebla	24	73	3	102
Pracownicy fiz. - umysł.	16	73	11	79
Robotnicy wykwalifikowani	19	70	10	135
Robotnicy niewykwalifik.	29	59	12	61
Rolnicy	14	65	21	72
Prywatni przedsiębiorcy	13	69	18	51
Bierni zawodowo				
Renciści	18	60	22	152
Emeryci	15	60	25	201
Uczniowie i studenci	27	66	7	63
Bezrobotni	19	58	24	98
Gospodynie domowe i inni	25	52	23	71
Zainteresowanie polityką				
Duże	21	77	3	138
Średnie	21	70	9	495
Niskie	17	68	16	291
Żadne	16	44	40	240
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 200 zł	21	57	22	248
201 - 325	20	64	16	207
326 - 449	19	68	13	213
450 - 599	16	66	18	149
Powyżej 599 zł	14	82	3	191
Ocena własnych war. mater.				
Złe	27	56	17	336
Średnie	15	67	19	517
Dobre	17	72	11	311
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	29	46	25	82
Raz w tygodniu	17	64	19	614
Kilka razy w miesiącu	19	65	16	131
Kilka razy w roku	18	73	9	217
W ogóle nie uczestniczy	23	67	10	114
Poglądy polityczne				
Lewica	15	78	8	236
Centrum	17	74	9	354
Prawica	25	60	15	306
Trudno powiedzieć	18	48	34	260

(%)

Tabela 2. Czy w najbliższej przyszłości, np. w ciągu 5-10 lat, Rosja będzie dążyć do odzyskania wpływów w naszej części Europy czy też nie?

	(%)			
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	63	19	18	1162
Płeć				
Mężczyźni	67	23	11	549
Kobiety	60	16	24	613
Wiek				
do 24 lat	65	20	15	157
25-34	66	19	15	209
35-44	71	13	15	244
45-54	63	24	13	209
55-64	60	24	16	148
65 lat i więcej	53	15	32	194
Miejsce zamieszkania				
Wieś	60	16	24	433
Miasto do 20 tys.	67	15	18	129
od 21 do 100 tys.	66	19	15	246
101-500 tys.	59	27	14	210
501 tys. i więcej mieszk.	73	18	9	143
Region				
Północny	62	20	17	140
Zachodni	69	17	15	124
Środkowo-zachodni	65	16	18	174
Środkowy	67	17	16	193
Wschodni	64	18	19	149
Południowo-wschodni	59	16	25	178
Południowo-zachodni	60	26	15	204
Wykształcenie				
Podstawowe	52	19	29	358
Zasadnicze zawodowe	64	23	13	329
Średnie	69	18	14	380
Wyższe	82	12	6	94
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	77	14	9	79
Prac. umysł. niż. szczebla	72	13	14	102
Pracownicy fiz. - umysł.	77	16	7	78
Robotnicy wykwalifikowani	62	23	15	135
Robotnicy niewykwalifik.	72	14	14	59
Rolnicy	57	19	25	72
Prywatni przedsiębiorcy	72	20	7	51
Bierni zawodowo				
Renciści	60	17	23	152
Emeryci	51	21	27	201
Uczniowie i studenci	65	24	10	63
Bezrobotni	58	24	19	98
Gospodynie domowe i inni	64	16	19	71
Zainteresowanie polityką				
Duże	73	21	7	138
Średnie	66	23	11	492
Niskie	67	13	20	291
Żadne	48	17	35	240
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 200 zł	61	14	24	248
201 - 325	69	13	18	207
326 - 449	66	20	14	213
450 - 599	60	20	20	147
Powyżej 599 zł	62	26	12	191
Ocena własnych war. mater.				
Złe	65	17	18	336
Średnie	65	18	17	514
Dobre	59	23	18	311
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	59	20	21	82
Raz w tygodniu	61	18	21	614
Kilka razy w miesiącu	65	16	19	131
Kilka razy w roku	71	19	10	215
W ogóle nie uczestniczy	63	26	11	114
Poglądy polityczne				
Lewica	66	20	15	236
Centrum	68	20	13	352
Prawica	66	19	15	306
Trudno powiedzieć	53	17	30	259

Tabela 3. Czy, Pana(i) zdaniem, sytuacja Polski zależy od polityki Rosji czy też nie?

	(%)			
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	50	38	12	1161
Płeć				
Mężczyźni	52	42	6	551
Kobiety	49	34	17	610
Wiek				
do 24 lat	53	38	8	158
25-34	56	40	4	209
35-44	57	34	8	243
45-54	53	33	14	209
55-64	35	53	12	148
65 lat i więcej	41	34	25	193
Miejsce zamieszkania				
Wieś	49	34	16	433
Miasto do 20 tys.	49	36	15	129
od 21 do 100 tys.	46	43	10	246
101-500 tys.	52	40	8	207
501 tys. i więcej mieszk.	56	38	6	144
Region				
Północny	57	36	7	137
Zachodni	39	53	8	124
Środkowo-zachodni	47	45	9	174
Środkowy	61	28	11	196
Wschodni	48	27	25	149
Południowo-wschodni	50	37	14	178
Południowo-zachodni	47	42	11	204
Wykształcenie				
Podstawowe	39	38	23	358
Zasadnicze zawodowe	46	45	8	330
Średnie	60	33	7	378
Wyższe	66	31	3	94
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	61	36	4	79
Prac. umysł. niż. szczebla	55	36	8	102
Pracownicy fiz. - umysł.	58	35	8	79
Robotnicy wykwalifikowani	53	42	6	133
Robotnicy niewykwalifik.	47	48	5	61
Rolnicy	58	27	15	72
Prywatni przedsiębiorcy	55	32	13	51
Bierni zawodowo				
Renciści	41	37	22	152
Emeryci	41	41	19	200
Uczniowie i studenci	65	33	2	63
Bezrobotni	40	46	15	98
Gospodynie domowe i inni	56	31	13	71
Zainteresowanie polityką				
Duże	56	37	6	138
Średnie	52	41	7	495
Niskie	51	39	10	289
Żadne	41	30	29	239
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 200 zł	44	39	17	246
201 - 325	47	39	14	207
326 - 449	47	42	11	212
450 - 599	54	32	14	149
Powyżej 599 zł	59	34	6	191
Ocena własnych war. mater.				
Złe	52	35	12	333
Średnie	49	37	14	517
Dobre	49	42	9	311
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	42	40	18	82
Raz w tygodniu	46	39	15	611
Kilka razy w miesiącu	52	33	15	131
Kilka razy w roku	59	36	5	217
W ogóle nie uczestniczy	57	39	4	114
Poglądy polityczne				
Lewica	51	39	10	236
Centrum	49	44	8	354
Prawica	56	37	7	306
Trudno powiedzieć	44	31	25	259

Tabela 4. Jak Pan(i) sądzi, czy w obecnej sytuacji Polska w razie bezpośredniego zagrożenia niepodległości może liczyć na pomoc Zachodu czy też nie?

(%)

	Może	Nie może	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	58	27	15	1164
Płeć				
Mężczyźni	59	31	10	551
Kobiety	57	25	19	613
Wiek				
do 24 lat	77	13	11	158
25-34	59	30	11	209
35-44	59	27	14	246
45-54	54	31	15	209
55-64	52	34	14	148
65 lat i więcej	49	28	23	194
Miejsce zamieszkania				
Wieś	50	29	21	434
Miasto do 20 tys.	58	27	15	129
od 21 do 100 tys.	67	23	10	246
101-500 tys.	65	23	12	210
501 tys.i więcej mieszk.	56	37	7	144
Region				
Północny	63	18	19	140
Zachodni	58	35	7	124
Środkowozachodni	52	31	16	174
Środkowy	54	31	15	196
Wschodni	53	32	15	149
Południowo-wschodni	59	23	18	178
Południowo-zachodni	67	21	12	204
Wykształcenie				
Podstawowe	49	29	22	358
Zasadnicze zawodowe	63	23	14	330
Średnie	61	28	10	381
Wyższe	61	33	6	94
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier.,inteligencja	65	27	7	79
Prac.umysł.niż.szczębla	58	26	16	102
Pracownicy fiz.- umysł.	65	26	9	79
Robotnicy wykwalifikowani	56	31	12	135
Robotnicy niewykwalifik.	53	33	14	61
Rolnicy	47	37	15	72
Prywatni przedsiębiorcy	58	37	5	51
Bierni zawodowo				
Renciści	52	25	23	152
Emeryci	49	31	20	201
Uczniowie i studenci	84	12	4	63
Bezrobotni	63	20	17	98
Gospodynie domowe i inni	68	21	11	71
Zainteresowanie polityką				
Duże	59	30	11	138
Średnie	64	28	9	495
Niskie	58	28	14	291
Żadne	45	25	29	240
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 200 zł	54	25	22	248
201 - 325	62	24	14	207
326 - 449	62	24	15	213
450 - 599	55	30	15	149
Powyżej 599 zł	66	27	8	191
Ocena własnych war. mater.				
Złe	52	31	16	336
Średnie	59	26	15	517
Dobre	62	26	12	311
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	51	26	23	82
Raz w tygodniu	60	25	15	614
Kilka razy w miesiącu	60	22	18	131
Kilka razy w roku	56	35	9	217
W ogóle nie uczestniczy	52	36	12	114
Poglądy polityczne				
Lewica	54	35	10	236
Centrum	60	27	14	354
Prawica	67	23	10	306
Trudno powiedzieć	47	28	25	260

Tabela 5. Czy, Pana(i) zdaniem, pojednanie między Polakami a Niemcami jest możliwe czy też nie?

	(%)			
	Jest możliwe	Jest niemożliwe	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	73	25	2	1164
Płeć				
Mężczyźni	77	22	1	551
Kobiety	70	27	3	613
Wiek				
do 24 lat	76	24	0	158
25-34	71	29	0	209
35-44	77	20	3	246
45-54	76	20	4	209
55-64	73	25	2	148
65 lat i więcej	66	31	3	194
Miejsce zamieszkania				
Wieś	65	33	2	434
Miasto do 20 tys.	75	22	3	129
od 21 do 100 tys.	78	22	0	246
101-500 tys.	81	15	4	210
501 tys. i więcej mieszk.	75	24	2	144
Region				
Północny	76	22	2	140
Zachodni	73	27	0	124
Środkowozachodni	66	31	3	174
Środkowy	75	22	3	196
Wschodni	65	31	3	149
Południowo-wschodni	72	27	1	178
Południowo-zachodni	82	17	2	204
Wykształcenie				
Podstawowe	60	36	4	358
Zasadnicze zawodowe	77	23	0	330
Średnie	78	20	2	381
Wyższe	90	10	0	94
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	90	10	0	79
Prac.umysł.niż.szczebła	82	17	2	102
Pracownicy fiz.- umysł.	77	21	2	79
Robotnicy wykwalifikowani	78	20	2	135
Robotnicy niewykwalifik.	67	33	0	61
Rolnicy	63	34	3	72
Prywatni przedsiębiorcy	74	17	9	51
Bierni zawodowo				
Renciści	69	29	2	152
Emeryci	71	26	3	201
Uczniowie i studenci	88	12	0	63
Bezrobotni	59	39	1	98
Gospodynie domowe i inni	64	36	0	71
Zainteresowanie polityką				
Duże	89	11	0	138
Średnie	80	20	1	495
Nikie	70	28	2	291
Żadne	55	39	6	240
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 200 zł	67	31	2	248
201 - 325	70	29	1	207
326 - 449	75	24	1	213
450 - 599	75	24	1	149
Powyżej 599 zł	89	10	1	191
Ocena własnych war. mater.				
Złe	68	30	2	336
Średnie	71	26	3	517
Dobre	82	17	1	311
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	76	24	0	82
Raz w tygodniu	72	25	3	614
Kilka razy w miesiącu	74	25	1	131
Kilka razy w roku	74	25	2	217
W ogóle nie uczestniczy	78	22	0	114
Poglądy polityczne				
Lewica	80	19	1	236
Centrum	76	23	1	354
Prawica	81	19	0	306
Trudno powiedzieć	55	39	6	260

Tabela 6. Czy, Pana(i) zdaniem, pojednanie między Polakami a Ukraińcami jest możliwe czy też nie?

	(%)			
	Jest możliwe	Jest niemożliwe	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	58	39	3	1164
Płeć				
Meżczyźni	66	32	1	551
Kobiety	51	44	5	613
Wiek				
do 24 lat	65	32	3	158
25-34	62	36	1	209
35-44	56	41	4	246
45-54	61	35	4	209
55-64	57	40	3	148
65 lat i więcej	48	46	6	194
Miejsce zamieszkania				
Wieś	53	43	4	434
Miasto do 20 tys.	50	46	5	129
od 21 do 100 tys.	65	33	2	246
101-500 tys.	59	38	3	210
501 tys. i więcej mieszk.	68	28	4	144
Region				
Północny	61	33	6	140
Zachodni	57	41	2	124
Środkowozachodni	60	34	6	174
Środkowy	63	33	4	196
Wschodni	57	42	1	149
Południowo-wschodni	51	47	2	178
Południowo-zachodni	56	40	4	204
Wykształcenie				
Podstawowe	45	49	6	358
Zasadnicze zawodowe	55	43	2	330
Średnie	68	30	2	381
Wyższe	79	18	3	94
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	73	23	3	79
Prac. umysł. niż. szczebla	64	32	5	102
Pracownicy fiz. - umysł.	69	31	0	79
Robotnicy wykwalifikowani	61	38	1	135
Robotnicy niewykwalifik.	47	49	4	61
Rolnicy	54	40	6	72
Prywatni przedsiębiorcy	70	28	2	51
Bierni zawodowo				
Renciści	51	45	4	152
Emeryci	52	42	6	201
Uczniowie i studenci	68	30	2	63
Bezrobotni	51	45	4	98
Gospodynie domowe i inni	52	46	2	71
Zainteresowanie polityką				
Duże	71	28	1	138
Średnie	66	32	2	495
Niskie	53	42	6	291
Żadne	41	54	6	240
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 200 zł	53	43	4	248
201 - 325	50	47	2	207
326 - 449	57	39	4	213
450 - 599	60	36	4	149
Powyżej 599 zł	72	24	3	191
Ocena własnych war. mater.				
Złe	51	45	4	336
Średnie	58	39	3	517
Dobre	65	31	4	311
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	51	47	2	82
Raz w tygodniu	54	41	4	614
Kilka razy w miesiącu	62	32	6	131
Kilka razy w roku	64	34	1	217
W ogóle nie uczestniczy	66	32	2	114
Poglądy polityczne				
Lewica	64	34	2	236
Centrum	62	36	2	354
Prawica	65	34	1	306
Trudno powiedzieć	39	52	10	260